UNIVERZITET SINGIDUNUM

DEPARTMAN ZA POSLEDIPLOMSKE STUDIJE

MASTER STUDIJE

MASTER RAD

FINANSIJSKA INDUSTRIJA PREMA ISO STANDARDIMA

Mentor:
Prof. dr Budimir Stakić

Student:
Jasna Veljković
Broj indeksa 46/2007

Beograd, 2008. godina

SADRŽAJ

SADRŽAJ

UVOD.....5

PRVI DEO: MEĐUNARODNA ORGANIZACIJA ZA STANDARDIZACIJU

1. STRUKTURA MEĐUNARODNE ORGANIZACIJE ZA STANDARDIZACIJU.....10
2. NAČIN RADA MEĐUNARODNE ORGANIZACIJE ZA STANDARDIZACIJU.....13
3. ČLANICE MEĐUNARODNE ORGANIZACIJE ZA STANDARDIZACIJU.....15
4. SRPSKI STANDARDI.....17

DRUGI DEO: TEHNIČKI KOMITET ISO/TC 68

1. ISO/TC 68.....20
2. STRUKTURA ISO/TC 68 U OKVIRU MEĐUNARODNE ORGANIZACIJE ZA STANDARDIZACIJU.....24
3. AKTIVNOSTI SC2.....25
4. AKTIVNOSTI SC4.....26
5. AKTIVNOSTI SC6.....27
6. AKTIVNOSTI SC7.....31
7. ISO BANKARSKI STANDARDI.....33

TREĆI DEO: STANDARDI ISO/TC 68

1. STANDARDI SERIJE ISO 9000.....37
2. STANDARDI ISO 9001:2001.....39
3. STANDARDI ISO 4217 – KODOVI ZA PREDSTAVLJANJE VALUTA 40
4. STANDARDI ISO 15022 – STANDARDI ZA POSLOVE SA HARTIJAMA OD VREDNOSTI.....42
5. STANDARDI ISO 10962.....43

ČETVRETI DEO: SISTEM KVALITETA U BANKAMA

1. POJAM KVALITETA.....46

1.1. EKSTERNI KVALITET.....47
1.2. INTERNI KVALITET.....48
1.3. OBEZBEĐENJE KVALITETA.....49

2. OBEZBEĐENJE KVALITETA U FINANSIJSKIM INSTITUCIJAMA.....50
3. PRIRUČNIK ZA UVOĐENJE KVALITETA U FINANSIJSKIM INSTITUCIJAMA.52
4. KORISTI OD ISO STANDARDA.....53

ANALIZA POJMOVA.....55

ZAKLJUČAK.....58

LITERATURA.....60

UVOD

UVOD

Finansijska industrija obuhvata sve finansijske institucije, a tradicionalno, finansijska industrija omogućava tržišnim akterima efikasnije plasiranje ili pribavljanje novca i kapitala, kao i zaštitu i osiguranje od brojnih vrsta rizika.

Finansijski sistem je sve složeniji, a nadzor nad njim je sve teži i zbog toga standardi Međunarodne organizacije za standardizaciju – ISO imaju veliku ulogu, jer oni donose pravila i procedure koji se odnose pored ostalih i na finansijsku industriju i pružaju joj olakšano funkcionisanje i zaštitu od rizika.

Predmet istraživanja

Predmet ovog istraživanja je Finansijska industrija prema ISO standardima, tj. standardi Međunarodne organizacije za standardizaciju koji se odnose na standarde u finansijskoj industriji i bankarstvu.

Standardi Međunarodne organizacije za standardizaciju – ISO koji su usmereni na finansijsku industriju, predstavljaju skup pravila i procedura koji bi trebali da se primenjuju u finansijskom sektoru, radi njegove stabilnosti, jačanja i funkcionalnosti.

Značaj istraživanja Finansijske industrije prema ISO standardima i samih standarda Međunarodne organizacije za standardizaciju, ogleda se u ulozi koju ova organizacija ima u celom svetu i to ovoj temi daje izuzetan značaj i aktuelnost.

Ciljevi istraživanja

Naučni cilj ovog istraživanja je naučna deskripcija procesa primene standarda Međunarodne organizacije za standardizaciju – ISO i standarda koje donosi tehnički komitet ISO/TC 68, a koji se odnosi na standarde u finansijskoj industriji.

Društveni cilj ovog istraživanja je zadovoljavanje praktičnih potreba u finansijskoj industriji, vezane za standarde ISO/TC 68, kao i da se usmeri pažnja svih subjekata ekonomskog i političkog procesa u Srbiji na stavove i ponašanje u procesu donošenja konkretnih odluka.

Hipoteze

Generalna hipoteza:

- Oblik i suština pravnog, ekonomskog i političkog sistema i ekonomski uslovi privređivanja, determinišu proces primene standarda koje donosi Međunarodna organizacija za standardizaciju – ISO, a u ovom radu se naglasak stavlja na standarde u finansijskoj industriji.

Posebne hipoteze:

- Standardi Međunarodne organizacije za standardizaciju – ISO i to standardi koji se odnose na finansijsku industriju imaju veliki značaj, jer oni predstavljaju pravila i procedure kojima se omogućava bolje funkcionisanje finansijskog sistema.
- Za onoliko za koliko se primenjuju standardi ISO/TC 68 – Tehničkog komiteta međunarodne organizacije za standardizaciju koji su usmereni na finansijski sektor za toliko je olakšan proces poslovanja i funkcionisanja finansijskog sistema.

Pojedinačne hipoteze:

- Primena standarda koji se odnose na finansijski sektor, determinisana je pravnim propisima Republike Srbije.
- Za onoliko za koliko Institut za standardizaciju Srbije – ISS, usvaja standarde ISO/TC 68, za toliko je olakšan proces harmonizacije domaćeg bankarstva sa međunarodnim bankarstvom.

Metode koje će se primenjivati u istraživanju

Naš teorijsko metodološki pristup istraživanju je dijalektički.

U istraživanju su primenjene osnovne analitičke metode i osnovne sintetičke metode, kao i opštenaučne metode.

Od osnovnih analitičkih metoda su primenjene:

- metod analize,
- metod apstrakcije,
- metod specijalizacije i
- metod dedukcije.

Od osnovnih sintetičkih metoda koje su primenjene:

- sinteza,
- konkretizacija,
- generalizacija i
- indukcija.

Od opšenaučnih metoda su primenjene:

- hipodeduktivna metoda,
- komparativna metoda,
- metoda prikupljanja podataka i analiza sadržaja, na nivou izvorne građe i nivou naučne literature.

Na osnovu postavljenih hipoteza proistekla je i odgovarajuća struktura rada:

U prvom delu koji nosi naziv "Međunarodna organizacija za standardizaciju", se analizira Međunarodna organizacija za standardizaciju, njena struktura, način rada, članice.

Drugi deo ovog rada nosi naziv "Tehnički komitet ISO/TC 68" i u ovom delu rada se analizira tehnički komitet koji je zadužen za donošenje standarda u finansijskoj industriji, analizira se njegova struktura i aktivnosti radnih grupa i potkomiteta.

Treći deo ovog rada nosi naziv "Standardi ISO/TC 68" i u ovom delu se govori o standardima koje donosi Tehnički komitet 68, koji je zadužen za finansijsku industriju, kao što je već rečeno.

U četvrtom delu ovog rada koji nosi naziv “Sistem kvaliteta u finansijskoj industriji” se govori o implementaciji standarda ISO/TC 68 u finansijski sektor, kao i o obezbeđenju kvaliteta u finansijskom sektoru i dokumentaciji koja je potrebna za uvođenje kvaliteta u ovom sektoru.

Iako je uticaj standarda u svakodnevnim aktivnostima često nevidljiv, oni čine ogroman doprinos u svim aspektima naših života.

Svi mi unapred podrazumevamo da će proizvodi, odnosno usluge koje kupimo kvalitetom odgovarati našim zahtevima i očekivanjima, kao i da će ispuniti naše zahteve i očekivanja za pouzdanošću i efikasnošću, kao i da će obezbediti svaku pogodnost po odgovarajućoj ceni.

Kada se proizvodi i usluge susretnu sa našim očekivanjima, niko nije svestan uloge i značaja standarda, ali kada nema standarda sve se brzo zapaža.

Što se tiče finansijske industrije ona obuhvata širok spektar finansijskih i bankarskih poslova, kao i finansijske organizacije, banke, berzansku industriju i osiguranje, pa su standardi i u ovim oblastima od velikog značaja, jer regulišu i daju smernice za bolje poslovanje i funkcionisanje finansijske industrije

PRVI DEO

MEĐUNARODNA ORGANIZACIJA ZA STANDARDIZACIJU

1. STRUKTURA MEĐUNARODNE ORGANIZACIJE ZA STANDARDIZACIJU (ISO)

Međunarodna organizacija za standardizaciju – ISO (the International Organization for Standardization) je svetska federacija nacionalnih institucija za standardizaciju. Međunarodna organizacija za standardizaciju je telo koga čine predstavnici različitih nacionalnih organizacija za standardizaciju.

ISO je mreža nacionalnih standarda koja uključuje 157 zemalja, čija je i Republika Srbija članica. U ISO mreži svaka zemlja ima jednog člana.

Godine 1946. delegati iz 25 zemalja su se sastali u Londonu da bi stvorili novu internacionalnu organizaciju, čiji bi cilj bio olakšano međunarodno kordiniranje i unificiranost industrijskih standarda. Nova organizacija ISO je počela sa radom 23. februara 1947. godine sa sedištem Centralnog Sekretarijata ISO u Švajcarskoj, u Ženevi, odakle se vrši kordinacija sistema.

Međunarodna organizacija za standardizaciju – ISO, je nevladina organizacija, koja formira most između javnog i privatnog sektora. S jedne strane mnogi članovi su deo vladine strukture svojih zemalja, a s druge strane, ostali članovi su u privatnom sektoru.

Međunarodna organizacija za standardizaciju (ISO) je nevladina organizacija, ali ona donosi standarde koji vrlo često postanu deo nacionalnih zakona ili se koriste u ugovorima nacionalnih standarda i zbog toga je ova nevladina organizacija mnogo moćnija od većine drugih nevladinih organizacija.

Zvanični jezici u Međunarodnoj organizaciji za standardizaciju – ISO su Engleski i Francuski, međutim "ISO" nije ni akronim, ni inicijali organa punog imena ni na jednom od zvaničnih jezika u ovoj organizaciji.

Za akronim ISO je odlučeno zato što bi različite zemlje imale različite akronime, na Engleskom bi bio IOS – International Organization for Standardization, u Francuskoj OIN – Organisation internationale de normalisation. Odlučeno je da akronim bude ISO od Grčkog isos, što znači jednako. Bez obzira na različite zemlje i različite jezike, skraćenica ove organizacije je uvek ISO.[1]

[1] www.wikipedia.org

Međunarodna organizacija za standardizaciju je razvila preko 17000 međunarodnih standarda iz različitih oblasti, a oko 1250 novih standarda se objavljuje svake godine.

Standard je:

- dokument,
- čija je primena dobrovaljna,
- ustanovljena od svih zainteresovanih strana,
- odražava konsenzus,
- potvrđen od priznatog tela,
- namenjen za zajedničko i ponovno korišćenje.[2]

ISO standardi osiguravaju poželjne karakteristike proizvoda i usluga kao što su kvalitet, zaštita životne sredine, sigurnost, efikasnost i ekonomski troškovi.

ISO standardi:

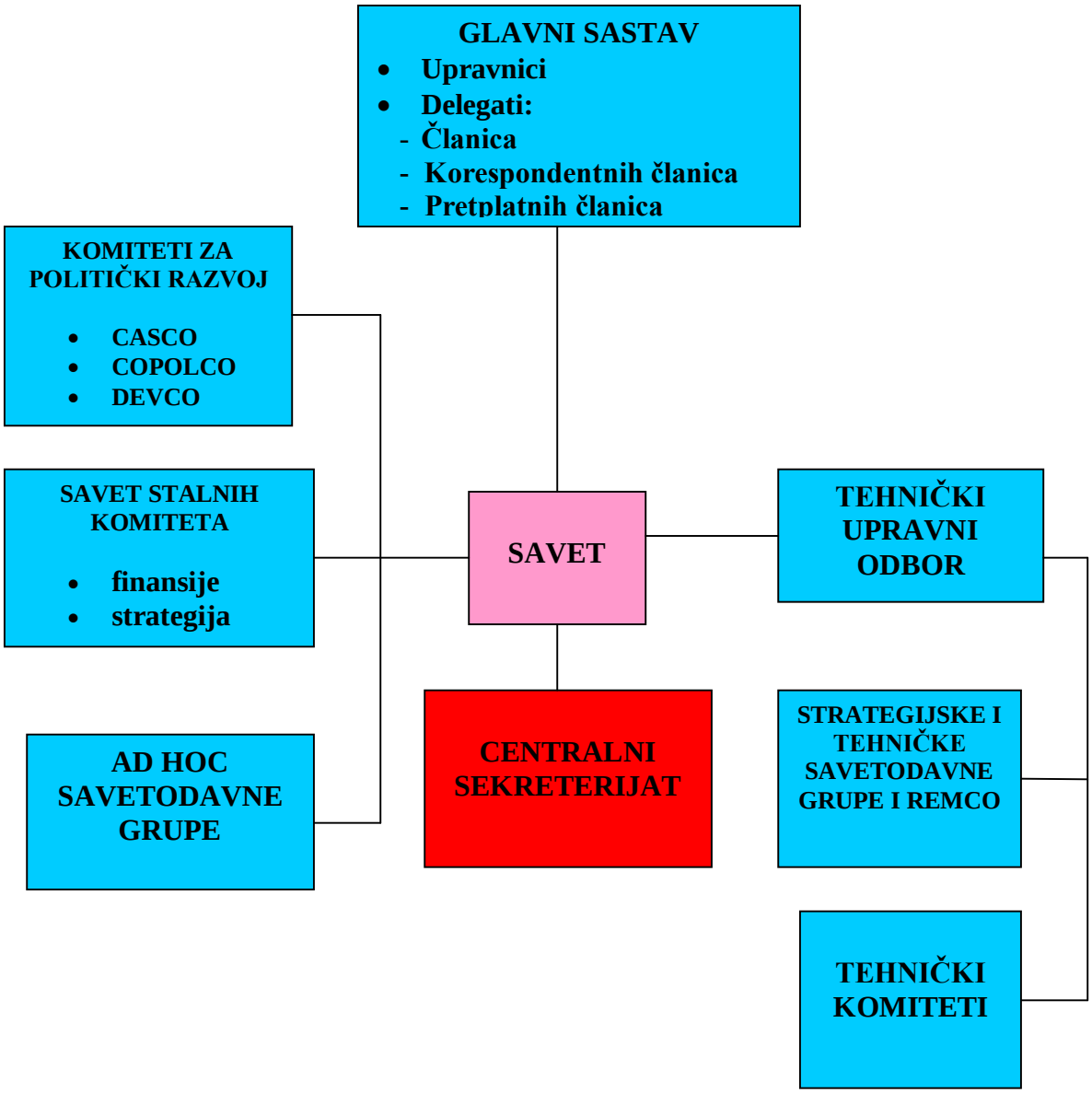
- čine da razvoj, proizvodnja i snabdevanje proizvodima i uslugama bude mnogo efikasnije, sigurnije i čistije;
- obezbeđuju da trgovina među zemljama bude fer, kao i trgovinske pogodnosti;
- obezbeđuju zdravlje, sigurnost i zaštitu životne sredine;
- omogućavaju zemljama da dele tehnološke prednosti i dobar menadžment;
- obezbeđuju zaštitu potrošača,...

ISO 9000 su standardi o upravljanju i obezbeđenju kvaliteta, koji su međunarodno priznati i širom sveta poznati. Odmah nakon donošenja, 1987. godine, postali su svetski model savremenih sistema kvaliteta.

Oni predstavljaju međunarodnu osnovu za razvoj jedne nove, savremene koncepcije "borba za kvalitet".[3]

[2] www.dis.org.yu
[3] Slobodan Barać, Miroljub Hadžić, Budimir Stakić, Marko Ivaniš - "Poslovno bankarstvo", str. 86. Univerzitet Singidunum, Fakultet za finansijski menadžment i osiguranje, Beograd, 2005. godina.

Organizaciona šema Međunarodne organizacije za standardizaciju – ISO, izgleda ovako:

4

[4] www.iso.org

2. NAČIN RADA MEĐUNARODNE ORGANIZACIJE ZA STANDARDIZACIJU – ISO

Standardi Međunarodne organizacije za standardizaciju – ISO su svetski priznati standardi, a sama organizacija uživa veliku reputaciju u svetu među drugim međunarodnim organizacijama.

Međunarodna organizacija za standardizaciju sarađuje sa:

- Međunarodnom elektro-tehničkom komisijom - IEC i
- Međunarodnom telekomunikacionom unijom – ITU.

ISO lansira razvoj novih standarda u sektorima u kojima postoji očigledna potreba za njihovim objavljivanjem.

Priprema standarda u Međunarodnoj organizaciji za standardizaciju se obavlja u tehničkim komitetima. Za finansijsku industriju je zadužen tehnički komitet ISO/TC 68, koji donosi standarde iz oblasti bankarstva, brokerskog poslovanja, osiguranja i uopšte finansija.

Standardi se razvijaju tako što zemlje članice Međunarodne organizacije za standardizaciju – ISO, koje su zainteresovane za razvoj određenih standarda, podnose zahtev - predlog za razvoj standarda.[5]

"Svaka ISO članica koja je zainteresovana za predmet rada nekog od tehničkih komiteta, ima pravo da delegira svoje predstavnike u taj komitet. Internacionalne organizacije, vladine i nevladine, u vezi sa ISO, takođe učestvuju u radu.

Kasnije taj predlog standarda razvija tehnički komitet Međunarodne organizacije za standardizaciju, koji je zadužen za razvoj standarda iz oblasti iz koje je predložen standard.

Nacrti internacionalnih standarda, koje usvaja tehnički komitet, šalju se svim ISO članicama radi odobravanja, pre nego što ih Savet ISO prihvati kao međunarodne standarde. Standardi se usvajaju u saglasnosti sa ISO postupcima, po kojima standard mora glasanjem da odobri najmanje 75% članica."[6]

[5] www.iso.org

[6] Slobodan Barać, Miroljub Hadžić, Budimir Stakić, Marko Ivaniš - "Poslovno bankarstvo", str. 86. Univerzitet Singidunum, Fakultet za finansijski menadžment i osiguranje, Beograd 2005, godine

Standarde Međunarodne organizacije za standardizaciju – ISO razvijaju tehnički komiteti, potkomiteti ili projektni komiteti, uključujući eksperte iz sektora industrije, tehnike, biznisa, koji se pitaju za standarde i koji ih zatim puštaju u upotrebu.

Eksperti mogu biti organizovani kao predstavnici:

- Vladinih agencija,
- Laboratorija za testiranje,
- Potrošačkih asocijacija,
- Nevladinih organizacija i
- Iz akademskih krugova.[7]

Takođe postoje mehanizmi za preispitivanje tehnološke ažurnosti standarda. Preispitivanje se po pravilu vrši na svakih pet godina, da bi se ustanovilo da li novi uslovi, tehnologije, mehanizmi, mogu da se primenjuju na postojeće standarde.

U donošenju standarda ne učestvuju samo države, već i razne međunarodne ili regionalne organizacije, koje su zainteresovane za donošenje standarda i to su najčešće neprofitne organizacije.

Standardi koji se razvijaju, donose se na dobrovoljnoj osnovi, ali u mnogim zemljama su usvojeni kao deo obavezne zakonske regulative, pogotovo standardi koji se odnose na bezbednost, zdravlje i zaštitu životne sredine.

[7] www.iso.org

3. ČLANICE MEĐUNARODNE ORGANIZACIJE ZA STANDARDIZACIJU

Međunarodna organizacija za standardizaciju – ISO ima tri kategorije članica:

- Članice koje su nacionalna tela i ona obuhvataju najveći broj predstavničkih tela standardizacija u svakoj državi. Ove članice su jedine koje imaju prava glasa u Međunarodnoj organizaciji za standardizaciju – ISO.
- Korespondentne članice obuhvataju one države članice koje se informišu o radu i donešenim standardima Međunarodne organizacije za standardizaciju, ali one ne učestvuju u donošenju standarda.
- Treću kategoriju članica su države sa "malom ekonomijom". Ove države plaćaju umanjenu članarinu, ali mogu da prate razvoj standarda.

U okviru tehničkih komiteta postoje dva nivoa članstva:

1. P – članovi su članovi koji aktivno učestvuju u svim fazama aktivnosti komiteta i oni odlučuju o standardima koji će biti razvijani, učestvuju na sastancima, imenuju nacionalne eksperte koji će zastupati njihove stavove u radnim grupama, glasaju o nacrtima standarda i učestvuju u drugim važnim pitanjima koja se odnose na standarde.
2. O – članovi, predstavljaju one članove koji su samo posmatrači i oni se informišu, o aktivnostima tehničkih komiteta, imaju pravo da daju predloge i komentare, koji se odnose na standarde, ali nemaju pravo glasa.[8]

Članice Međunarodne organizacije za standardizaciju su dužne da obezbede dobru infrastrukturu u svojim zemljama koja treba da obezbedi dobru implementaciju standarda, ali time obezbeđuju i efikasan rad same Međunarodne organizacije za standardizaciju.

[8] www.en.wikipedia.org

Republika Srbija je član Međunarodne organizacije za standardizaciju, a u tabeli su prikazane dvoslovne i troslovne oznake i numeričke oznake za Srbiju i nekoliko zemalja članica Međunarodne organizacije za standardizaciju, koje je definisala Međunarodna organizacija za standardizaciju.

Naziv države	Dvoslovni kod	Troslovni kod	Numerički kod	Standardizaciono telo
Srbija	RS	SRB	688	ISS
Amerika	US	USA	840	ANSI
Australija	AU	AUS	O36	SA
Austrija	AT	AUT	040	ON
Kanada	CA	CAN	124	SCC
Grčka	GR	GRC	300	ELOT
Japan	JP	JPN	392	JISC
Meksiko	MX	MEX	484	DGN
Novi Zeland	NZ	NZL	554	SNZ
Norveška	NO	NOR	578	SN
Nemačka	DE	DEU	276	OIN
Švedska	SE	SWE	752	SIS
Švajcarska	SZ	SWZ	748	SQAS

Primer država korespondentskih članica i njihovaih oznaka:

Naziv države	Dvoslovni kod	Troslovni kod	Numerički kod	Standardizaciono telo
Angola	AO	AGO	024	IANORQ
Butan	BT	BTN	064	SQCA
Dominikanska Republika	DO	DOM	241	DIGINOR

Primer države potpisnice članice sa malom ekonomijom:

Naziv države	Dvoslovni kod	Troslovni kod	Numerički kod	Standardizaciono telo
Kambodža	KH	KHM	116	ISC

[9]

[9] www.wikipedia.org

4. SRPSKI STADNARDI

Republika Srbija je članica Međunarodne organizacije za standardizaciju (ISO), a srpski standardi su usaglašeni sa međunarodnim standardima (ISO).

Ispravna skraćenica na Srpskom jeziku Međunarodne organizacije za standardizaciju je MOS, koja se međutim ne koristi.

"Republika Srbija je veoma brzo nakon usvajanja u ISO-u, izgradila odgovarajuće analogne standarde sa oznakom JUS ISO." Danas se posredstvom Instituta za standardizaciju Srbije – ISS, primenjuju standardi i ne zaostaje se za najrazvijenijim zemljama sveta u tome.[10]

Prema Rešenju direktora instituta, u Republici Srbiji, standardi i srodni dokumenti koje donosi institut za standardizaciju označavaju se oznakom koja počinje skraćenicom SRPS, kao i oznake postojećih standarda i srodnih dokumenata označeni skraćenicom JUS (jugoslovenski standardi), odnosno SCS (srpskocrnogorski standardi), su zamenjeni skraćenicom SRPS ISO (srpski standardi).[11]

SRPS je oznaka za standarde i srodne dokumente koje donosi institut za standardizaciju Srbije, tačnije to je skraćenica kojom počinju oznake ovih dokumenata.

Skraćenica SRPS predstavlja skup slova, koji čine prva tri slova reči "srpski" ili "srpska" i prvog slova reči "standard" ili "standardizacija".

Institut za standardizaciju Srbije je vladina organizacija. Delatnost Instituta za standardizaciju Srbije, osim rada u razvijanju standarda, obuhvata i druge aktivnosti, koje se odnose na sertifikaciju, tehničku podršku i zahteve korisnika.

Institut za standardizaciju Srbije može biti član svakog tehničkog komiteta, za čije područje rada imaju interesovanja organizacije iz naše zemlje. Institut za standardizaciju Srbije može ovlastiti organizacije iz naše zemlje da njihovi predstavnici rade kao eksperti u određenim tehničkim komitetima.

Cilj aktivnosti Instituta za standardizaciju Srbije je promocija standardizacija i kvaliteta u cilju poboljšanja i razvoja proizvoda i usluga u Srbiji. Odgovornosti Instituta za standardizaciju Srbije su regulisani Zakonom o standardizaciji koji je stupio na snagu 2006. godine.

[10] Slobodan Barać, Miroljub Hadžić, Budimir Stakić, Marko Ivaniš - "Poslovno bankarstvo", str. 86. Univerzitet Singidunum, Fakultet za finansijski menadžment i osiguranje, Beograd, 2005. godina.
[11] www.wikipedia.org

Institut za standardizaciju Srbije (ISS) reprezentuje Srbiju u Međunarodnim i Evropskim organima za standardizaciju.

Saglasno ovlašćenjima prema Zakonu o standardizaciji ISS (nekada Zavodu o standardizaciji) je bio pionir u aktivnostima sertifikacije sistema menadžmenta i bio je u periodu od 1993. godine do 1997. godine jedino sertifikaciono telo kod nas.

Od 1997. godine Institut za standardizaciju Srbije, u skladu sa važećim ovlašćenjima, nastavlja da se bavi sertifikaciom standarda.

Saglasno Zakonu o standardizaciji koji se primenjuje od januara 2006. godine i Uredbi koja je doneta radi sprovođenja Zakona, uređuje se da Institut za standardizaciju Srbije bude pravni sledbenik Zavoda za standardizaciju.[12]

Srpski standardi uglavnom čine prevode standarda Međunarodne organizacije za standardizaciju – ISO. Međutim, osim prevedenih standarda sa engleskog na srpski jezik, izrađuju se i standardi koji su "čisto" srpski. U ovom slučaju donose se srpski standardi koji ne predstavljaju prevode standarda Međunarodne organizacije za standardizaciju, već se u skladu sa određenim pravilima izrađuju srpski standardi, koji se primenjuju samo na području naše države.

Predviđeno je da Institut za standardizaciju Srbije preuzima u nadležnost obavljanje svih delatnosti Zavoda, uključujući i poslove sertifikacije sistema menadžmenta.

Izradom novih i izmenom postojećih podzakonskih akata, biće precizno regulisane sve delatnosti sertifikacije, pošto za to postoji zakonski osnov.

"Institut za standardizaciju Srbije je do sada objavio više od 200 srpskih standarda i srodnih dokumenata sa oznakom koja počinje skraćenicom SRPS.

U skladu sa ISO standardima svaka banka treba da po odgovarajućoj proceduri donese Pravilnik o radu, kojim uvodi ISO standarde, koji se po pravilu inovira na svakih pet godina."[13] aboveabove

[12] www.jus.org.ju

[13] Budimir Stakić, - Finansijski i devizni menadžment u turizmu – Fakultet za turistički i hotelijerski menadžment, str. 48. Univerzitet Singidunum, Beograd 2008. godina.

DRUGI DEO

TEHNIČKI KOMITET ISO/TC 68

1. ISO / TC 68

ISO/TC 68 je tehnički komitet Međunarodne organizacije za standardizaciju – ISO i njegova uloga je donošenje i razvoj standarda novih tehnologija u bankarstvu, brokerskoj industriji i osiguranju.

ISO/TC 68 donosi i standarde koji se odnose na tehničku podršku u sektoru usluga finansijske industrije. ISO/TC 68 je do sada razvio 49 standarda.

Finansijske usluge obuhvataju usluge u sledećim sektorima:

- depozitnim institucijama, koje su tradicionalno poznate kao banke,
- nedepozitnim institucijama ili finansijskim kompanijama (institucijama),
- sektoru potrošača,
- komercijalni zajmodavci,
- investicione kompanije,
- centralne banke,
- elektronske klirinške mreže,
- osiguravajuće kompanije i
- ostali finansijski učesnici.[14]

Tehnički komitet ISO/TC 68 je zadužen za donošenje standarda iz oblasti cele finansijske industrije, a to pored gore navedenog preciznije obuhvata transfer novca širom sveta, sigurnost bankarskih kartica i transakcija poravnanja, tehnologiju zaštite za transakcije hartijama od vrednosti i poboljšanje usluga klijentima, ali i mnoge druge finansijske usluge.

Transakcije u finansijskoj industriji su mnogo kompleksnije, nego u drugim industrijama i sektorima, pa čak i proste transakcije uključuju veliki broj učesnika:

- debitor,
- kreditor,
- njihova banka,
- kljirinška kuća,...

i veliki boj protoka poruka.

Članstvo ISO/TC 68 obuhvata više od 30 organizacija, koje obuhvataju kako nacionalna tela za standardizaciju, tako i organizacije koje rade na razvoju globalnih finansija.

[14] www.iso.org

ISO/TC 68 je nastao u kasnim četrdesetim godinama dvadesetog veka u okviru Međunarodne organizacije za standardizaciju – ISO, u cilju razvoja tehničkih standarda za finansijsku industriju.

Od 1948. Godine kada je formiran tehnički komitet ISO/TC 68, njegov značaj koji se ogleda u donošenju i revidiranju standarda finansijske industrije je u stalnom porastu, jer on podržava globalnu ekonomiju i nudi rešenja za unapređenje finansijskih usluga i boljeg funkcionisanja celog finansijskog sektora.

Uloga ISO/TC 68 je u stalnim porastu i tome doprinose nove tehnologije, razvoj novih finansijskih proizvoda i potreba da se održi sigurnost informacija u globalnoj ekonomiji.

Standardi tehničkog komitet ISO/TC 68 obuhvataju širok spektar finansijskih usluga i finansijskih transakcija sa posebnim fokusom na sigurnost finansijske industrije i srodnih finansijskuh instrumenata, bankarstvo, plaćanje, sigurnost informacija i poverenje u finansijsku infrastrukturu uopšte.

Mnogi standardi koje je razvio ovaj komitet su usvojile zemlje članice, kao njihove domaće standarde.

Usvojenim standardima su pomogle zemlje koje su postigle ineroperabilnost i u kojima su zaživele elektronske finansijske transakcije i koje koriste uniformisana pravila i informacionu sigurnosnu tehnologiju, tako što štite monetarni transferni sistem i sistem bankarskih kartica od elektronskih upada.[15]

Originalni naziv organizacije koja radi na bankarskim standardima je Tehnički komitet 68 (Tehnical Committee 68) ili TC 68 – Bankarstvo (TC 68 – Banking). Vremenom je TC 68 obuhvatio sve finansijske usluge.[16]

Glavni cilj tehničkog komiteta Međunarodne organizacije za standardizaciju, koji je zadzžen za finansijsku industriju ISO/TC 68 je uspostavljanje razmene usluga eliminisanjem tehničkih barijera.

Barijere mogu biti različitih oblika, od elektronskih presretanja i upada, do nejasnih elemenata, termina i definicija u finansijskoj industriji, a koje su potrebne da kompletiraju finansijske transakcije.

[15] www.iso.org
[16] www.wikipedia.org

ISO/TC 68 standardi se razvijaju sa ciljem eliminisanja ili bar smanjenja tehničkih barijera u nacionalnim i međunarodnim finansijskim transakcijama, tako što se unapređuju sledeća područja:

- ineroperabilnost,
- pouzdanost,
- poverenje,
- sigurnost,
- univerzalna upotreba.[17]

ISO/TC 68 razvija takve standarde koje različite zemlje, sa različitim pravnim, ekonomskim, socijalnim sistemima mogu primenjivati.

Takođe, ovi standardi su promenljivi i prilagodljivi i mogu primeniti različitu tehnologiju koje ide sa bitnim pravilima i nacionalnim zakonima.

Sadašnja ekonomska, politička, regulatorna, socijalna i tehnička dinamika opisuju okruženje u sektoru usluga, za koje ISO/TC 68 donosi, razvija standarde i stavlja ih u upotrebu.

Sve su veće promene i dostignuća tehnologije koja neprekidno napreduje, ali sa velikim promenama i novim dostignućima dolazi i do novih rizika, a ISO/TC 68 standardi treba da odgovore zahtevima sigurnosti informacija, transakcija i uopšte poslovanja u finansijskoj industriji.

Sve veći broj finansijskih organizacija dolazi do zaključka da su potrebne promene na polju sigurnosti, a koje ovi standardi omogućavaju i predlažu.

S obzirom da sa rastom globalne ekonomije, dolazi i do rasta rizika, finansijske organizacije toga moraju biti svesne i moraju se boriti protiv ovih rizika.

Više od 75 standardizacionih tela i članica Međunarodne organizacije za standardizaciju – ISO su usvojile preporuke ISO/TC 68 i preporučuju ih.

[17] www.iso.org

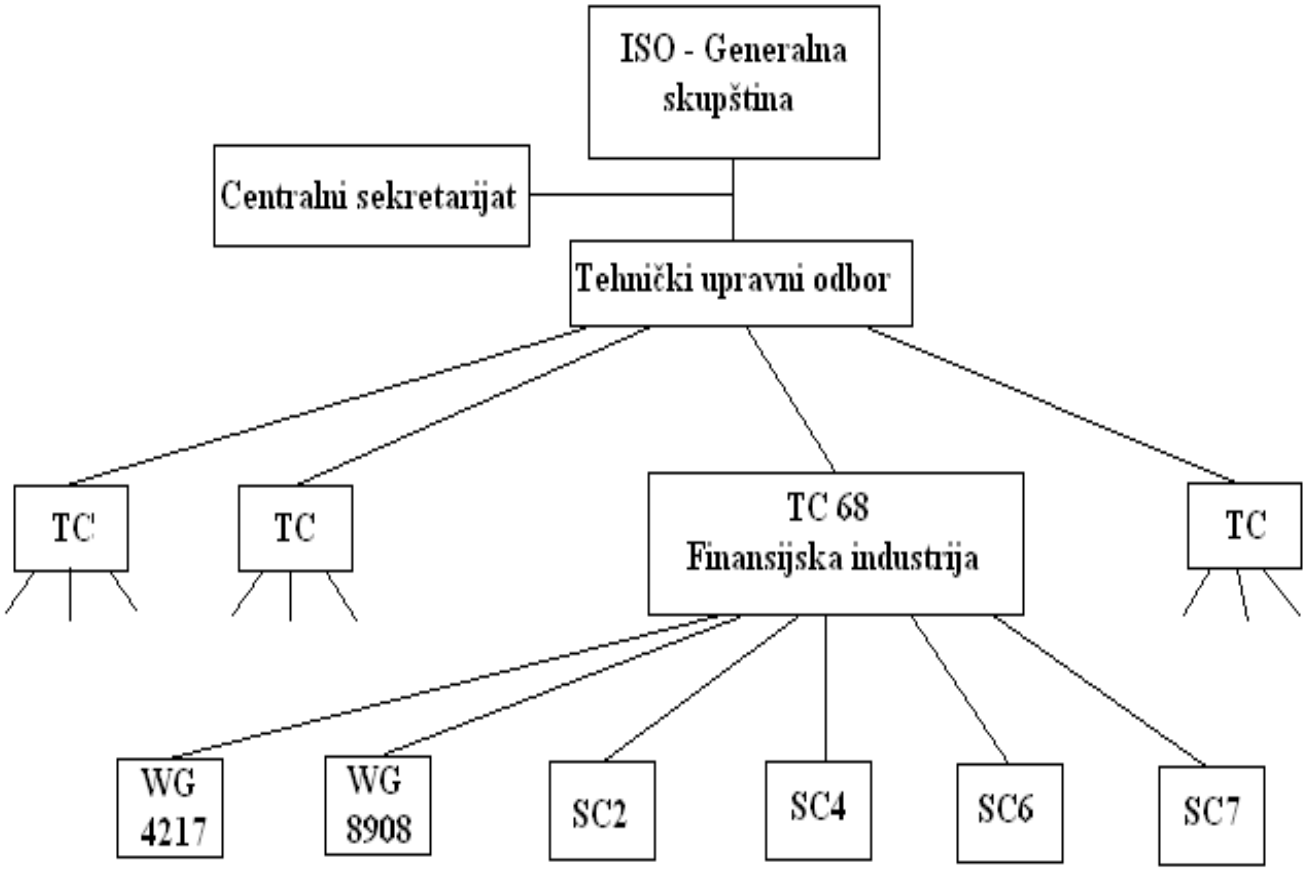
Finansijska industrija – ISO/TC 68, potkomiteti i radne grupe ISO /TC 68:

- TG 1 – plaćanja,
- TG 2 – osiguranje,
- TG 3 – trgovina uslugama u oblasti finansija,
- TG 4 – strane razmene,
- TG 5 – kartice i srodne finansijske usluge,
- TG 6 – tehnička podrška za ISO 20022,
- WG za održavanje ISO 4217 – oznake za valute,
- WG za održavanje ISO 8908 – rečnik iz oblasti finansija,
- SC2 – upravljanje sigurnošću i opšte bankarske operacije i ovaj potkomitet je do sada razvio 18 standarda:
- SC4 – hartije od vrednosti i srodni finansijski instrumenti i ovaj potkomitet je do sada razvio 12 standarda;
- SC6 – finansijske usluge u poslovanju sa građanima,
- SC7 – bankarske telekomunikacione poruke i ovaj potkomitet je do sada razvio 14 standarda.[18]

[18] www.iso.org

2. STRUKTURA TEHNIČKOG KOMITETA ISO/TC 68 U OKVIRU MEĐUNARODNE ORGANIZACIJE ZA STANDARDIZACIJU

Šema tehničkog komiteta ISO/TC 68 u okviru Međunarodne organizacije za standardizaciju – ISO izgleda ovako:

[19]

Za uža područja standardizacije se obrazuju potkomiteti, a standardi se obično izrađuju u okviru radnih grupa.

[19] Budimir Stakić, - Finansijski i devizni menadžment u turizmu – Fakultet za turistički i hotelijerski menadžment, str 47.,Univerzitet Singidunum, Beograd 2008. godina.

3. AKTIVNOSTI SC2

SC2 predstavlja potkomitet tehničkog komiteta Međunarodne organizacije za standardizaciju ISO/TC 68 i ovaj potkomitet je doneo i donosi i revidira standarde, čiji su ciljevi verodostojnost poruka i upravljanje i korišćenje kriptografije za finansijsku industriju.

Potkomitet – SC2 održava dokument "Smernice za sigurnost informacija", koji treba da služi finansijskim institucijama za definisanje poslovnih procesa, kako bi zaštitili informacije, kao i da finansijskim institucijama pruži smernice, koje se odnose na zaštitu informacija.

Ovaj potkomitet je izradio i standarde koji se odnose na digitalni potpis, kao i ostale mogućnosti zaštite u računarstvu i računarskoj tehnologiji.

Potkomitet SC2, kao i njegove aktivnosti su od velikog značaja, zato što uvodi sigurnost i efikasnost u finansijsku industriju.

Što se tiče efikasnosti koji ovaj potkomitet pruža, ona se odnosi na smanjenje troškova i povećanja efikasnosti u poslovima gde su papiri zamenjeni elektronskim podacima.

Veliki je broj transakcija koje se svakodnevno obavljaju, a koje se odnose kako na prenos novca, tako i na hartije od vrednosti i bitne informacije, a ogroman broj ovih transakcija se obavlja elektronskim sredstvima.

Bez obzira na dobre strane ovih tehnologija, svakodnevnom povećavanju njihovih mogućnosti, brzine, sve su veći rizici koji idu sa njima, a koji se ogledaju u "elektronskom presretanju" ovih informacija i transakcija. Veliki je broj prepravki bilo namernih ili slučajnih, kao i uništavanje i krađa podataka. Zato je rad potkomiteta SC2 od velikog značaja, jer su aktivnosti usmerene na suzbijanje rizika i povećanja efikasnosti u finansijskoj industriji koja je i korisnik informacionih tehnologija.

4. AKTIVNOSTI SC4

Potkomitet SC4 je do sada objavio 12 standarda, a ovaj potkomitet čine 20 P - članica i 14 O – članica, a standardi koje je objavila su sledeći:

- ISO 6166:2001 – Osiguranje i srodni finansijski instrumenti – ISIN
- ISO 6536:1981 – Bankarske aktivnosti
- ISO 8109:1990 – Bankarstvo i srodne finansijske usluge – format za evroobveznice
- ISO 8532:1995 – Osiguranje – format za prenos sertifikovanih brojeva
- ISO 9019:1995 – Osiguranje - brojevi potvrda
- ISO 9144:1991 – Osiguranje – optičko prepoznavanje – pozicije i strukture
- ISO 10383:2003 – Osiguranje i srodni finansijski instrumenti – kodovi za razmenu i tržišnu identifikaciju
- ISO 10962:2001 – Osiguranje i srodni finansijski instrumenti – klasifikacija finansijskih instrumenata
- ISO 15022 – 1:1999 – Hartije od vrednosti – šeme za poruke
- ISO 15022 – 1:1999/cor 1:1999
- ISO 15022 – 2:1999
- ISO 15022 – 2:1999/cor 2:1999 [20]

[20] www.iso.org

5. AKTIVNOSTI SC6

Aktivnosti SC6, koji predstavlja potkomitet tehničkog komiteta ISO/TC 68, Međunarodne organizacije za standardizaciju, su donošenje standarda, čije se područje rada odnosi na razmene poruka u poslovanju sa građanima.

Ovaj potkomitet je doneo standarde koji se odnose na:

- "smart karticu",
- finansijske podatke,
- sigurnost finansijskih transakcija koji su zasnovani na "smart kartici",
- elektronski novčanik,
- zaštite PIN-om.

"***Smart kartica***" ili pametna kartica je plastična kartica standardnog formata sa ugrađenim mikročipom. Mali mikročip je u mogućnosti da primi relativno veliku količinu informacija.

Kartica sa čipom je mali kompjuter koji je sposoban da izvodi računske operacije i da razmenjuje informacije sa okolinom.

Sva dosadašnja dokumenta, novac, razne kreditne kartice, vozačka dozvola, propusnice, članske karte, polise osiguranja, telefonske kartice će u budućnosti biti moguće zameniti sa dve ili tri smart kartice.

Smart kartice su omogućile potpuni preobražaj u radu sa gotovim novcem, a ove kartice se najviše primenjuju u Severnoj Americi, za prenos transakcija preko Interneta, posebno za "home-shoping" ili kupovinu od kuće i "home-banking".

ISO standardi za identifikacione kartice su:

- ISO 7210 – fizičke karakteristike
- ISO 7811 – tehnika snimanja
- ISO 7812 – identifikovanje izlaska
- ISO 7813 – transakcije finansijskim karticama
- ISO 10373 – metode ispitivanja
- ISO 7816 – IC kartice sa kontaktima
- ISO 10536 – beskontaktne IC kartice
- ISO 14443 – beskontaktne IC kartice.[21]
-

[21] www.postfest.ptt.yu

ISO standardi za smart kartice u finansijama su:

- ISO 9992 – finansijske kartice za transakcije,
- ISO 10202 – sigurnosna arhitektura sistema za finansijske transakcije korišćenjem IC kartice.

Godine 1997. su postavljeni standardi zbog problema ineroperabilnosti smart kartica.

ISO 7810: ID-1 kartica:

- Temperatura: 23C +/- 3C
- Vlažnost 40% - 60%
- Debljina kartice 0,76 mm +/- 0,08mm
- Materijal: PVC, Polivinilhlorid acetat, Poliester, Polietinol, Polikarbonati, Poliofelin
- Otpornost na vatru
- Temperature testiranja: -35C do 50C
- Vlažnost 5% do 99%
- Standardima nije predviđena dužina trajanja kartice

Primena u finansijskoj industriji:

- Elektronski novčanik zamenjuje gotovinu i služi za plaćanje manjih iznosa;
- Kreditne i debitne kartice zamenjuju magnetne kartice, koje pružaju veću sigurnost i mogućnost offline i semi-online transakcije;
- Sigurno plaćanje putem Interneta.[22]

Ove kartice imaju i svoje prednosti, ali i nedostatke.
Prednosti se ogledaju u sledećem:

- Same kartice i lični uređaji koje korisnik treba da ima su relativno jeftini;
- Anonimnost korisnika tokom transakcije je zagarantovana;
- Visoka deljivost sredstava sa kartice omogućena je samom digitalizacijom novčanih vrednosti;
- Mogućnost višefunkcionalnih kartičnih sistema, koji bi pružili mogućnost upotrebe istih kartica na više načina se ogleda u sledećem:
    - Skladištenje novčanih vrednosti,
    - Plaćanje javnog prevoza,
    - Telefona,
    - Sadržavanje različitih ličnih podataka,
    - Identifikacija digitalnim potpisom.

[22] www.sau.ac.me

Kao što je već rečeno, ove kartice imaju i svoje nedostatke, a ti nedostaci se ogledaju u sledećem:

- Kriptografski algoritmi su stari preko 10 godina,
- Osetljive na vlagu,
- Osetljive na temperaturu,
- Osetljive na mehanička oštećenja.

Elektronski novčanik - Troškovi izrade i manipulacije gotovim novcem su vrlo visoki i ekonomski gledano neopravdani, pa je logično da se teži makar njihovom delimičnom smanjivanju.

Međutim, nije realno u skoroj budućnosti očekivati život bez gotovog novca, ali put ka tome je elektronski novčanik. Za primenu elektronskog novčanika je potrebno stvoriti uslove, a to bez ozbiljne finansijske industrije nije moguće.[23]

Elektronski novčanik se temelji na čip kartici, a pogodan trenutak za njegovu primenu u zemljama Evropske Unije je formiranje jedinstvene valute evro.

Tom prilikom je zaključeno da je bolje uložiti u razvoj infrastrukture za elektronski novčanik, nego u kovanice evra.

Elektronski novčanik pruža mogućnost manjih plaćanja i preko SMS-a, s prepaid računa kojeg punimo novcem s bankomata, a ovakav oblik plaćanja sve više uzima maha.

[23] www.trend.hr

Lični identifikacioni broj – PIN (Personal identification number) je trajna numerička lozinka, koja treba da bude poznata isključivo korisniku.

Njegova svrha je identifikacija korisnika od strane sistema i ovaj broj je jedinstven za svaku karticu.

PIN broj služi za potvrđivanje transakcije.

Što se tiče platnih kartica, one su dobro pokrivene međunarodnim standardima. Međunarodna organizacija za standardizaciju je donela standarde koji se s vremena na vreme dopunjuju novim specifikacijama i usklađuju sa aktuelnim tehnološkim dostignućima i zahtevima korisnika. Neki od ovih standarda su prevedeni i prihvaćeni kao srpski SRPS standardi i mogu se naći u standardoteci Instituta za standardizaciju Srbije.[24]

U elektronskom plaćanju sistemi zaštite danas su ojačani u tolikoj meri da prilikom kriptovanja, za onih nekoliko minuta za koliko se obavi plaćanje, šanse da neko probije podatke i kasnije ih zloupotrebi su minimalne.

Dodatnu zaštitu pruža i činjenica da prilikom plaćanja putem Interneta, nije potrebno ukucati PIN, a ovaj broj se koristi za razne vrste zloupotreba kod plaćanja karticama.[25]

Još jedan standard koji se odnosi na platne kartice je ISO 8583 – poruke generisane platnom karticom. ISO 8583 se koristi za razmenu podataka u realnom vremenu i veoma je fleksibilan i različiti korisnici ga mogu implementirati, svako prema svojim potrebama.

[24] www.vts.su.as.yu – E- trgovina, Razvoj centralnog sviča za razvoj platnih kartica u Srbiji – Milan Pavlov, EDIPRO. Inc, Toronto, Kanada, Konsultant u projektu Dina Card Narodne banke Srbije
[25] www.banke.online.co.yu

6. AKTIVNOSTI SC7

Aktivnosti potkomiteta SC7 se odnose na elektronske transakcije između:

- banaka,
- banaka i korisnika,
- banaka i države,

a koje su velike vrednosti.

Ovaj potkomitet je razvio i standard koji se odnosi na međunarodna plaćanja, a koji ima oznaku ISO 13616.

Predmet standarda ISO 13616 je IBAN i njega je uslovila potreba za jednom univerzalnom metodom za identifikaciju brojeva računa i međubankarskih veza.

IBAN je skraćenica od International Bank Accuont Number (međunarodni broj bankovnog računa) i predstavlja međunarodnu bankarsku vezu. IBAN oznaka računa se sastoji od sledećih pet odvojenih delova:

- šifre zemlje,
- kontrolni broj za identifikaciju,
- šifre banke,
- broja bankovnog računa,
- jedinstvenog broja za proveru.[26]

Kod zemlje ili šifra zemlje CS, se sastoji od dva alfanumerička mesta i predstavlja jedinstvenu identifikacionu oznaku definisanu standardima ISO 3166.

Kontrolni broj za identifikaciju je jedinstven algoritamski izračunat broj, prema međunarodnim standardima ISO 7064.

Fiksni broj banke ili šifra banke je broj koji se sastoji od tri numeričkih mesta i predstavlja jedinstveni identifikacioni broj banke, utvrđen odlukom kojoj se uređuju jedinstvena struktura za identifikaciju i klasifikaciju računa i plan računa za obavljanje platnog prometa kod banke.

Broj bankovnog računa se sastoji od trinaest numeričkih mesta i njega određuje svaka banka pojedinačno.

[26] www.nbs.rs

Oznaka računa se u elektronskoj formi koristi isključivo kao niz od dvadeset i dve alfanumeričke oznake.

Jedinstveni broj za proveru sadrži dva numerička mesta i predstavlja broj kojim se računa niz od šesnaest cifara. Tih šesnaest cifara sadrže fiksni broj banke i broj bankovnog računa i računaju se po standardu Međunarodne organizacije za standardizaciu ISO 7064.

Pomoću broja za proveru transakcije, još jednom se pre početka slanja formalno proverava valjanost bankovnog računa. Na taj način se smanjuju moguće greške i vremenska prekoračenja.

IBAN je od velike koristi jer:

- obezbeđuje razmenu među raznim medijumima,
- obezbeđuje razmenu papirne dokumentacije,
- obezbeđuje veću tačnost,
- odgovara svim nacionalnim formatima računa,
- podržava elektronsko plaćanje izvan nacionalnih granica,...

"U skladu sa standardima Međunarodne organizacije za standardizaciju – ISO, svaka banka treba da, po odgovarajućoj proceduri donese Poslovnik o radu, kojim će uvesti ISO standarde.

Organizacija banke, posebno unutrašnja organizacija banke je definisana prema međunarodno utvrđenim standardima o poslovanju banaka, koji proceduralno određuju elemente organizacije banke i njihov sadržaj."[27]

[27] Slobodan Barać, Budimir Stakić, Marko Ivaniš – Praktikum za bankarstvo i finansije, str 83., Fakultet za finansijski menadžment i osiguranje, Univerzitet Singidunum – Beograd, 2003, godina

Važniji standardi ISO/TC68 su:

- ISO 9000 – standardi o upravljanju i obezbeđenju kvaliteta,
- ISO 9001, ISO 9002 – ovi standardi se odnose na bankarske procedure,
- ISO 13616:1997 – standard strukture računa u SWIFT međunarodnom platnom prometu – IBAN,
- ISO 6536:1981 – standard liste obveznica,
- ISO 9144:1991 – optičko prepoznavanje,
- ISO 10962:2001 – klasifikacija finansijskih instrumenata,
- ISO 15022 – poslovanje sa hartijama od vrednosti.

7. ISO BANKARSKI STANDARDI

ISO standardi obuhvataju i standarde koji se odnose na bankarstvo, finansije, monetarni sistem i osiguranje. Srbija je članica Međunarodne organizacije za standardizaciju (ISO) i naši srpski standardi (SRPS) su usglašeni sa standardima Međunarodne organizacije za standardizaciju i u oblasti finansija i bankarstva.

Uslovi i postupak osnivanja banaka su utvrđeni Zakonom o bankama i drugim finansijskim organizacijama. Ovaj zakon, se međutim ne upušta u organizacionu šemu banke, već navodi samo poslove kojima se banka može baviti, a to su:

- kreditni,
- depozitni,
- devizni,
- valutni,
- menjački,
- poslovi sa hartijama od vrednosti,...

"Proističe da se bankarska organizacija bliže opredeljuje svojim sopstvenim aktima (Statutom banke), pri tom poštujući standarde i to ISO 9000 za sve bankarske poslove, osim poslova sa hartijama od vrednosti za koje važi standard ISO 15000." [28]

Utvrđivanje poslovnih standarda je bitno i sa gledišta bankarske delatnosti i tehnološke opremljenosti banaka informatičkim tehnologijama, a funkcionalno su definisani standardima ISO 9002 procedure iz osnovne bankarske delatnosti i organizacije i 15022 oblast standarda koja se odnosi na poslove sa hartijama od vrednosti.

U bankarstvu koje posmatramo u svetlu primene serije standarda bezbednosti informacije ISO/IEC 27001 postoje mnogobrojni propisi koji regulišu finansijsko poslovanje. Ali postoje i preporuke slične tehničkim standardima koje se odnose na poboljšanje poslovanja, a najčešće na smanjenje bankarskih rizika. Ovi standardi nemaju obaveznu primenu već imaju "snagu" preporuka.[29]

"U skladu sa ISO standardima svaka banka treba da po odgovarajućoj proceduri donese Poslovnik o radu kojima uvodi ISO standarde."[30]

[28] Slobodan Barać, Miroljub Hadžić, Budimir Stakić, Marko Ivaniš – "Poslovno bankarstvo" ,str. 87. Univerzitet Singidunum, Fakultet za finansijski menadžment i osiguranje, Beograd, 2005. godina.
[29] www.ecdlcentar.com
[30] Slobodan Barać, Miroljib Hadžič, Budimir Stakić, Marko Ivaniš – "Poslovno bankarstvo", str. 87. Univerzitet Singidunum, Fakultet za finansijski menadžment i osiguranje, Beograd, 2005. godina.

Srpski standardi (SRPS) koji su usaglašeni sa standardima Međunarodne organizacije za standardizaciju (ISO) u oblasti finansija i bankarstva obuhvataju sledeće:

1.	jedinice za sigurno čuvanje – zahtevi, klasifikacija i metode ispitivanja otpornosti prema provali	SRPS EN 1143-1
2.	bankarstvo – nalozi za plaćanje putem pošte	SRPS1.F2.002
3.	bankarstvo – formati međubankarskih poruka putem teleksa	SRPS1.F2.003
4.	kodovi za predstavljanje valuta i novca	ISO 4217:2000
5.	hartije od vrednosti – međunarodni sistem kodiranja za identifikaciju hartija od vrednosti	ISO 6166:1997
6.	bankarski poslovi – liste ovlašćenih potpisa i njihovo predstavljanje na mikrofišu	ISO 6234:1992
7.	bankarsko poslovanje – standardizovane liste obveznica koje izdavalac povlači iz opticaja	ISO 6536:1993
8.	pošiljke čekova u međunarodnom prometu	ISO 6680:1992
9.	bankarstvo – usklađivanje stanja na računima	ISO 7341:1992
10.	hartije od vrednosti – šeme za vrste poruka	ISO 7775:1994
11.	bankarstvo – bankarsko telekomunikacione poruke, kodovi za identifikaciju banaka	ISO 9362:1996
12.	bankarstvo – obrasci za potvrđivanje poslova trgovanja devizama	ISO 9777:1997
13.	bankarstvo – obrasci za potvrđivanje o kreditu i depozitu	ISO 9778:1997
14.	bankarstvo i srodne finansijske delatnosti – razumevanje informacija – obrazac naloga za naplatu	ISO 10043:1995
15.	bankarstvo i srodne finansijske delatnosti – razumevanje informacija – obrazac dokumentarnog akreditiva	ISO 10044:1996
16.	hartije od vrednosti i srodni finansijski instrumenti – klasifikacija	ISO 10962:2006
17.	bankarstvo i srodne finansijske usluge – utvrđivanje verodostojnosti pri prijavljivanju	ISO 11131:1994

[31]

[31] www.jus.org.yu

TREĆI DEO

STANDARDI TEHNIČKOG KOMITETA ISO/TC 68

1. STANDARDI SERIJE ISO 9000

Standardi serije ISO 9000 su međunarodno priznati standardi. Mnoge zemlje i njihove organizacije za standardizaciju su usvojile i sa njima usaglasile svoje nacionalne standarde.

Standardi ISO 9000 se odnose:

- na odgovornost rukovodstva,
- sistem upravljanja kvalitetom,
- ispitivanje ugovora,
- kontrola projektavanja,
- kontrola dokumenata,
- nabavka,
- kontrola proizvoda,
- identifikacija i sledljivost proizvoda,
- kontrola procesa,
- kontrolisanje i preispitivanje,
- kontrola opreme za kontrolisanje, merenje i ispitivanje,
- status kontrolisanja i ispitivanja,
- kontrola neusaglašenog proizvoda,
- korektivne i preventivne mere,
- kontrola zapisa o kvalitetu,
- interne provere kvaliteta,
- obučavanje,
- servisiranje,
- statističke modele.

Standardi serije ISO 9000 su standardi opšteg tipa i odnose se na način na koji su organizovani proseci unatar organizacije.

U seriji standarda ISO 9000, postoje sledeći "podsistemi":

- ISO 9001,
- ISO 9002,
- ISO 9003,
- ISO 9004.[32]

[32] www.en.wikipedia.org

ISO 9001 se primenjuje u poslovnim sistemima, gde upravljanje kvalitetom počinje istraživanjem, a završava se u fazi upotrebe.

ISO 9002 se primenjuje u poslovnim sistemima, gde upravljanje kvalitetom počinje u fazi proizvodnje, a završava se u fazi upotrebe.

ISO 9003 se primenjuje u poslovnim sistemima, gde upravljanje kvalitetom počinje i fazi kontrole, a završava se u fazi upotrebe.

ISO 9004 odnosi se na primenu elemenata standarda u projektovanju i uvođenju sistema kvaliteta, a radi obezbeđenja kvaliteta. Ovaj standard daje savete o tome kako se može unaprediti razvijen sistem.

Standardi ISO 9001 i ISO 9002 se odnose na procedure.
Standardi ISO 9004 se odnose na sistem kvaliteta posmatranog sa aspekta organizacije koja ga uvodi.

Kaže se da ISO 9001, ISO 9002, ISO 9003, služe za eksterno obezbeđenje kvaliteta, a standardi ISO 9004 za interno obezbeđenje kvaliteta. Standardi ISO 9001, ISO 9002 i ISO 9003 su sada integrisani u standarde ISO 9001.

Postoje još mnogi standardi u familiji standarda ISO 9000, a mnogi od njih čak i nemaju oznaku "ISO 900x". Mnogi standardi iz oblasti ISO 10000 pripadaju standardima familije ISO 9000.[33]

[33] www.en.wikipedia.org

2. ISO 9001:2001

U Zavodu za izradu novčanica (ZIN) je uspostavljen sistem menadžmenta kvaliteta po standardu JUS ISO 9001:2001, sadašnji SRPS standard.

Papir:

- zaštićena hartija najvišeg nivoa zaštite,
- pamučni papir, bez izbeljivača, beo ili toniran,
- plasirani multitonski vodoznak, elektrotajp vodoznak, barkod vodoznak po zahtevu poručioca,
- zaštitna nit sa ili bez fluoroscencije, hologramski motivi po zahtevu poručioca,
- trake sa OVD motivom sa ili bez parcijalne demetalizacije, sa ili bez prajmera,
- vidljiva i/ili nevidljiva fluorescentna vlakna pod UV svetlošću,
- planšete sa UV fluorescencijom ili iriodinskim efektima, vidljive ili nevidljive,
- iriodinska traka (trake) sa motivom po zahtevu poručioca,
- posebni elementi za mašinsku čitljivost, kao i za forenzičku ekspertizu.

Boje:

- zaštitne boje za linijsku duboku štampu – intaglio,
- ovi® - optički varijabilne boje,
- IR vidljive i/ili nevidljive boje za duboku i/ili ofset štampu,
- mašinski čitljive boje,
- UV fluorescentne i bifluoroscentne boje,
- magnetne boje.

OVD:

- Primena OVD elemenata – mašinski aplicirani OVD elementi sa preciznim pozicioniranjem i motivom namenski dizajniran i izraženim u tehnikama originacije najvišeg nivoa (kao na apoenima Evra), registrovani i međunarodno zaštićeni.
- Primena OVD elemenata sa kontinualnim motivima – wallpaper – namenski dizajniranim i izrađenim, registrovanim i međunarodno zaštićenim. [34]

[34] www.nbs.org.yu

3. ISO 4217

ISO 4217 je međunarodni standard koji se najčešće koristi u bankarstvu i koji definiše oznake za valute koje su važeće prema standardima Međunarodne organizacije za standardizaciju (ISO). Svaka valuta se označava troslovnim kodom i trocifrenim numeričkim kodom.

Troslovni kod je još poznat kao valutni kod i njegova svrha je definisanje naziva valuta objavljenim u Međunarodnoj organizaciji za standardizaciju – ISO.

Ovaj kod se korisi u celom svetu za definisanje različitih valuta.

ISO 4217 kodovi se koriste i za avionaske karte i karte za vozove na međunarodnim linijama, da bi otklonili bilo koju dvosmislenost oko cena karata.

Standard takođe definiše odnos između većih valutnih jedinica i manjih valutnih jedinica. Često je odnos manje valutne jedinice 1/100 veće valutne jedinice, ali i odnos 1/1000 je čest. Neke valute uopšte nemaju manje jedinice, a kod nekih su veće valutne jedinice toliko male vrednosti, da više uopšte nisu u upotrebi (kao što je slučaj sa japanskim jenom, a i kod nas su kovanice para povučene).

ISO 4217 se ne koristi samo za valute, već i za plemenite metale, kao što su:

- zlato,
- srebro,
- platina,
- paladijum.

Kod valutnih oznaka, prva dva slova predstavljaju naziv zemlje prema standardu ISO 3166, dok treće slovo u većini slučajeva predstavlja prvo slovo naziva valute.

Primer:

- RSD – gde prva dva slova RS predstavljaju Republiku Srbiju, a slovo D – dinar, numerički kod za srpski dinar je 941;
- USD – gde prva dva slova US označavaju Sjedinjene Američke države, a D – dolar. Numerički kod za američki dolar je 840;
- JPY – prva dva slova JP, su oznaka za državu Japan, a slovo Y je oznaka za Japansku valutu jen. Numerički kod za Japan je 392.[35]

[35] www.wikipedia.org

U tabeli su date oznake za još neke države:

Naziv valute države	Slovna oznaka	Numerička oznaka
Australijski dolar	AUD	036
Bahamski dolar	BSD	044
Bahreinski dinar	BHD	048
Kanadski dolar	CAN	124
Kineski jen	CNY	156
Meksički pezos	MXN	484
Ruska rublja	RUB	643
Singapurski dolar	SGD	702
Švedska kruna	SEK	752
Švajcarski franak	CHF	756
Turska lira	TPL	792

[36]

[36] www.wikipedia.org

4. ISO 15022

ISO 15022 su standardi za poruke hatrija od vrednosti. Ovaj standard je zamenio ISO 7775.

ISO 7775 su takvi standardi, čiji sadžaj nije bio podložan promeni i oni su sadržali konkretne, aktuelne poruke. Da bi se izbegli nedostacio ovog standarda formiran je ISO 15022, koji ne sadrži aktuelne poruke, već predstavlja set pravila i smernica za izradu ovih poruka.[37]

Ciljevi razvijanja ovih standarda su:

- Smanjenje vremena distribucije novih poruka,
- Poboljšanje obrade hartija od vrednosti.

ISO 15022 daje smernice različitim grupama korisnika za izradu vrsta poruka za hartije od vrednosti.

Sredstva koja standardi pružaju za izradu poruka hartija od vrednosti su:

- Struktura poruka i sintaksa,
- Rečnik podataka,
- Katalog postojećih i budućih poruka za hartije od vednosti.

Razlog zbog koga je donešen ovaj standard je veća fleksibilnost i brži razvoj elektronskih poruka, koje razmenjuju učesnici transakcija hartija od vrednosti

Ovi standardi omogućavaju svim potencijalnim korisnicima definisanje sopstvnih zahteva i preobražaj u poruke koje odgovaraju specifičnom tržištu hartija od vrednosti.

[37] www.en.wikipedia.org

5. ISO 10962

Vrste hartija od vrednosti se utvrđuju u skladu sa standardom Međunarodne organizacije za standardizaciju ISO 10962, koji se odnosi na klasifikaciju finansijskih instrumenata.

Navedeni kod se sastoji od niza slovnih znakova kojima se identifikuje:

- klasa hartije od vrednosti,
- vrsta hartije od vrednosti,
- pojedinačna prava iz te hartije od vrednosti,
- druga bitna obeležja koja se određuju s obzirom na vrstu hartije od vrednosti.

Za vlasnike hartija od vrednosti u skladu sa navedenim standardima, osobine hartija od vrednosti u pogledu glasačkih prava su:

- svaka akcija ima jedan glas,
- akcije bez prava glasa,
- umanjeno pravo glasa – gde više akcija nosi pravo jednog glasa,
- uvećano pravo glasa – gde jedna akcija nosi pravo više glasova.

Bliža identifikacija hartija od vrednosti se utvrđuje u skladu sa standardima Međunarodne organizacije za standardizaciju ISO 6166 – koja se odnosi na jedinstveni klasifikacioni broj hartije od vrednosti (ISIN).

Međunarodni jedinstveni klasifikacioni broj – ISIN se sastoji od kombinacije niza slovnih znakova i brojeva, kojima se identifikuje:

- zemlja izdavanja hartije od vrednosti,
- izdavalac hartije od vrednosti,
- vrsta hartije od vrednosti,
- druga bitna obeležja te hartije od vrednosti.

Pravilnikom o utvrđivanju vrste hartija od vrednosti i drugih finansijskih instrumenata, propisano je da se materijalizovanim hartijama od vrednosti dodeljuje CIF kod i ISIN broj – međunarodni jedinstveni klasifikacioni broj na obavezan zahtev izdavaoca hartije od vrednosti.[38]

[38] www.sec.sr.gov.yu

Takođe je propisano da ih dodeljuje Centralni registar u skladu sa donetim šifarnikom hartija od vrednosti i drugih finansijskih instrumenata na koji daje saglasnost Komisija za hartije od vrednosti.[39]

[39] www.sec.sr.gov.yu

ČETVRTI DEO

SISTEM KVALITETA U BANKAMA

1. POJAM KVALITETA

Kvalitet proizvoda, bilo materijalnih, ili usluga za svako preduzeće je presudan faktor konkurentnosti. Pojam kvalitet, zbog svoje efikasnosti danas se koristi veoma široko. Na primer: On se primenjuje na odnose između službi istog preduzeća, ali i na druge aktivnosti.

Mnogi postupci i alati imaju za cilj ostvarenje ili poboljšanje kvaliteta. Mogli bismo nabrojati neke najpoznatije metode, kao što su:

- kružioci kvaliteta,
- metode Kozbija ili njegovih sledbenika,
- totalni kvalitet.[40]

Obezbeđenje kvaliteta kao postupak je vrlo staro i u svim vremenima veliki naručioci su želeli da budu sigurni u sposobnost svojih dobavljača da održe kvalitet u toku dužeg vremenskog perioda i razvili su sredstva za ocenu, kao što su:

- zahtevi,
- pisma,
- dokumenti,...

Od 1987. godine termin "obezbeđenje kvaliteta" primenjuje se u vezi sa međunarodnim standardima, koje izdaje Međunarodna organizacija za standardizaciju – ISO i čije standarde su prihvatile druge nacionalne organizacije za standardizaciju.[41]

Ovi standardi koriste jezik, zajednički za sva preduzeća i omogućavaju dobijanje sertifikata o usaglašenosti, koji izdaje treća strana. Njima se u najvećoj meri može pripisati zasluga za veoma brzi razvoj obezbeđenja kvaliteta kakav danas poznajemo.

Međutim, plaćajući cenu uspeha, obezbeđenje kvaliteta danas predstavlja predmet raprave, što se odnosi na njegovu stvarnu korist, njegove zamke i cenu. Često mu se prebacuje jednostranost koja ometa inovacije.

Prema tome neophodno je ukazati na suštinu primene obezbeđenja kvaliteta i standarda ISO 9000, radi njegove pravilne upotrebe i izvlačenja najveće koristi.

Pogodno je da se precizno definiše kvalitet, eksterni i interni da bi se kasnije razumelo obezbeđenje kvaliteta.

[40] Obezbeđenje kvaliteta - Standardi ISO 9000 u praksi – Claude Jambart, Poslovna politika, Beograd, 1996. godina.
[41] www.wikipedia.org

1.1. EKSTERNI KVALITET

Smatra se da su proizvodi/usluge nekog preduzeća kvalitetni ako su klijenti njima zadovoljni.

Kvalitet se definiše kao "Skup svih svojstava i karakteristika proizvoda ili usluga, koji se odnose na njihovu mogućnost da zadovolje utvrđene potrebe ili potrebe koje se podrazumevaju."

Briga za kvalitet je oduvek bila prisutna u poslovanju preduzeća. Sve oštrija konkurencija povezana sa ekonomskim razvojem kvalitetu daje presudan značaj i bez zadovoljenja svojih klijenata, preduzeća danas ne mogu da prežive.

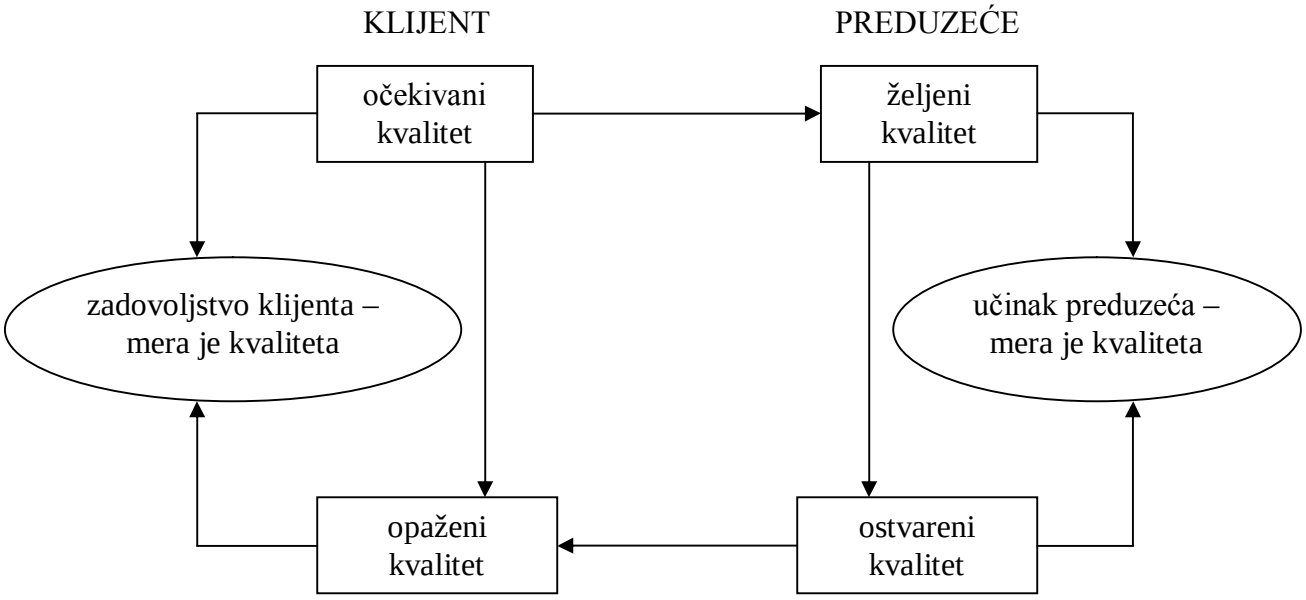
Kvalitet proizvoda/usluga ne postoji sam po sebi, što znači da se ne može posmatrati samo preko svojih karakteristika, već samo u odnosu na očekivanja klijenata.

Kvalitet se pre svega tiče glavnih karakteristika proizvoda, bilo materijalnih ili usluga i njihovog sastava i cene. Zatim se on širi i na okruženje i brzinu isporuke, garancije, ali i na nove elemente, kao što su: obrazovanje, pogodnost za održavanje sigurnosti, funkcionisanje,...

Slika na sledećoj strani pokazuje kako se eksterni kvalitet može poboljšati primenom dva korisna koncepta:

1. Opažanje kvaliteta od strane klijenta - meri veličinom odstupanja opaženog od očekivanog kvaliteta
2. Učinak kvaliteta od strane preduzeća – meri se veličinom odstupanja željenog od ostvarenog kvaliteta.[42]

[42] Obezbeđenje kvaliteta - Standardi ISO 9000 u praksi – Claude Jambart, Poslovna politika, Beograd, 1996. godina.

1.2. INTERNI KVALITET

Interni kvalitet zadovoljava jednu drugačiju potrebu, nego što je zadovoljavanje klijenta. Mada je neophodno preduzeću, zadovoljavanje klijenata nije i dovoljno za obezbeđenje preživljavanja preduzeća.

Potrebno je još da se realizacija proizvoda/usluga odvija u ekonomsko prihvatljivim uslovima. Prema tome, eksterni kvalitet se dopunjuje internim kvalitetom

.

Interni kvalitet obezbeđuje da se neke aktivnosti, koje ne odgovaraju nameravanom kvalitetu ponove.

Eksterni kvalitet stavlja naglasak na proizvod/uslugu, a interni na proces.[43]

[43] Obezbeđenje kvaliteta – Standardi ISO 9000 u praksi – Claude Jambart, Poslovna politika, Beograd, 1996. godina.

1.3. OBEZBEĐENJE KVALITETA

Karakteristike kvaliteta su:

- funkcionalnost,
- pouzdanost,
- upotrebljivost,
- efikasnost,
- pogodnost za održavanje,
- prenosivost.[44]

Obezbeđenje kvaliteta je treći sprat i odnosi se na područja koja dopunjuju prethodna dva. Obezbeđenje kvaliteta treba da garanuje klijentima rok i stalnost kvaliteta koji im je potreban.[45]

Obezbeđenje kvaliteta se definiše kao "Sve planirane i sistemski sprovođene aktivnosti koje su nužne za stvaranje potrebnog poverenja da će neki proizvod ili usluga ispuniti utvrđene zahteve koje se odnose na kvalitet."[46]

[44] www.dis.org.yu
[45] Obezbeđenje kvaliteta – Standardi ISO 9000 u praksi – Claude Jambart, Poslovna politika, Beograd, 1996. godina.
[46] Standard NF X 50-120:1987 iz Obezbeđenje kvaliteta – Standardi ISO 9000 u praksi, Claude Jambart, Poslovna politika, Beograd, 1996. godina.

2. OBEZBEĐENJE KVALITETA U FINANSIJSKOJ INDUSTRIJI

Svaka finansijska institucija bi trebala da uvede sistem kvaliteta prema ISO standardima, jer to doprinosi boljem poslovanju, funkcionisanju, ali i lakšem upravljanju.

Uvođenje standarda ISO koji se odnose na finansijsku industriju je veoma složen proces i zahteva puno vremena. Da bi bilo moguće uvesti standarde i primenjivati ih potrebno je da se stvore uslovi za njihovo uvođenje i implementaciju.

Potrebno je obezbediti dobro funkcionisanje administracije, odgovarajuću tehnologiju i informacionu tehnologiju, obučiti kadrove, i obezbediti druge neophodne uslove.

S obzirom da Zakon o bankama i drugim finansijskim institucijama, utvrđuje uslove i postupak osnivanja banaka, odnosno finansijskih institucija, ali se ne upušta u organizacionu šemu, primenu standarda bi svaka finansijska institucija trebala da predvidi svojim Statutuom i Poslovnikom.

Cilj uvođenja standarda ISO/TC 68 nije cilj sam po sebi, već sredstvo za dostizanje ciljeva, za bolje poslovaje i osvajanje tržišta.

Konfučije je rekao: Za onoga ko nema ciljeve ništa nije relevantno.

"Ciljevi se trebaju shvatiti kao nameravana stanja ili situacije kojima se teži, na osnovu preduzete poslovne akcije, a standarde ISO/TC 68 treba uvesti da bi pomogli dostizanju ciljeva."[47]

Kada se uvedu standardi, to ne predstavlja kraj, potrebno je:

- Nadgledati poslovanje,
- Kontrolisati,
- Poboljšavati.

Banka treba da ispuni sledeće ciljeve koji se odnose na kvalitet:

- Uvođenje, održavanje i poboljšavanje kvaliteta svojih usluga;
- Sticanje poverenja zaposlenih i menadžmenta;
- Sticanje poverenja klijenata.

[47] Momčilo Milisavljević – Savremeni strategijski menadžment, str. 45. Megatrend Univerzitet, Beograd, 2005. godina.

Elementi upravljanja kvalitetom su:

- Struktura finansijske organizacije,
- Tehnologija, oprema, znanje,
- Rukovodstvo,
- Orjentacija na klijente.

3. PRIRUČNIK POTREBAN ZA UVOĐENJE KVALITETA U FINANSIJSKIM INSTITUCIJAMA

Pripučnik o kvalitetu je dokument koji obuhvata:

- opisi i načela,
- odgovornosti,
- ovlašćenja,
- aktivnosti,
- postupke i
- sredstva.

Pripučnik o kvalitetu treba da bude razumljiv i pregledan i da pokriva sve aktivnosti finansijske institucije na koju se odnosi.

Priručnik o kvalitetu je definisan standardima ISO 10013 i on treba da sadrži sistem šifri za označavanje dokumentacije i matricu odgovornosti po pojedinim elementima sistema kvaliteta.

Za izradu priručnika nije potrebna posebna obuka, jer se pisanje priručnika svodi na diskusiju po timovima i odborima.

Na osnovu matrice odgovornosti određuju se lica odgovorna za izradu dokumentacije nižeg nivoa i lica za njihovo odobravanje.

Priručnik o kvalitetu predstavlja sredstvo kojim finansijska institucija svojim partnerima i klijentima može pokazati svoju strukturu i načela poslovanja.

Kada određena finansijska institucija radi sa inostranim partnerima, u tom slučaju Priručnik o kvalitetu treba biti sastavljen na jeziku partnera zemlje sa čijom saradjuje.

Pored priručnika o kvalitetu svaka finansijska institucija treba da donese planove kvaliteta, kojim definiše kako će realizovati kvalitet usluge.

Pored navedenod, tu su i procedure kvaliteta i radna uputstva.

Procedure kvaliteta ističu preventivne aktivnosti koje sprečavaju pojedine probleme.

Radna uputstva treba da definišu proces rada, kao i načine na koje se obavljaju radne aktivnosti.

4. KORISTI OD ISO STANDARDA

Standardi Međunarodne organizacije za standardizaciju poseduju važne kvalitete, kao što je njihova iskustvena i pragmatična strana. Oni ne predstavljaju samo spisak tačaka, nastali kao rezultat neke teorije, već kao rezultat posmatranja.

Bolje je upravljati projektovanjem, obučavati osoblje, nego se uzdržavati od bilo kakve aktivnosti.

Standardi Međunarodne organizacije za standardizaciju – ISO, predstavljaju ogromne pozitivne doprinose u našim životima.

Standardi osiguravaju poželjne karakteristike proizvoda i usluga, kao što su:

- kvalitet,
- zaštita životne sredine,
- sigurnost,
- pouzdanost,
- efikasnost,
- ekonomičnost,...[48]

Kada se proizvodi i usluge susretnu sa našim očekivanjima, mi standarde ne shvtamo ozbiljno i nismo svesni njihove uloge. Međutim, kada nema standarda, to se brzo zapaža i počinjemo da se brinemo da će proizvodi ili usluge biti lošeg kvaliteta, da neće odgovarati u potpunosti potrebama, ili da su nepouzdani i opasni.

"Kritika koja se upućuje standardima Međunarodne organizacije za standardizaciju – ISO, tiče se u suštini, ono što čini njihov princip, njihov "pogled na svet."

Standardi veću važnost pridaju redu, nego kreativnosti, ali može se organizovati samo ono što je prethodno stvoreno, a stvaranje uvek pretpostavlja manje ili veće narušavanje postavljenih granica, odnosno uspostavljenog reda.

Kritike nisu negacija koristi od standarda Međunarodne organizacije za standardizaciju – ISO, već upravo razlog kritike je da bi se oni primenjivali na ispravan način."[49]

[48] www.iso.org
[49] Obezbeđenje kvaliteta – Standardi ISO 9000 u praksi – Claude Jambart, Poslovna politika, Beograd, 1996. godina.

ANALIZA POJMOVA

ANALIZA POJMOVA

Finansijska industrija se odnosi na sve finansijske institucije, njihovo poslovanje i instrumente.

Standardi predstavljaju pravila i procedure za uvođenje kvaliteta u određenu oblast.

Banka je finansijska institucija čija je osnovna aktivnost uzimanje i davanje kredita, odnosno posredovanje u oblasti kredita, kao i obavljanje određenih novčanih poslova za račun svojih komitenata.

Kredit je suma novca koju zajmodavac pozajmljuje zajmoprimcu na određeni vremenski period.

Devizno tržište čine sve kupovine i prodaje deviza koje se obavljaju između banaka i između banaka i drugih lica i čine ga sve kupovine i prodaje efektivnog stranog novca koje obavljaju banke, kao i druga lica u skladu sa zakonom.

Finansijska tržišta se mogu posmatrati u užem i u širem smisli. U širem smislu finansijska tržišta postoje svuda gde se obavljaju finansijske transakcije, a u užem smislu se definišu kao organizovana mesta gde se susreću ponuda i tražnja za različitim oblicima finansijskih instrumenata (aktive).

Centralna banka je banka svih banaka koja se bavi emisijom i povlačenjem novca iz opticaja, kreditnim poslovima, regulator je monetarne politike, fiskalne politike, vodi računa o deviznim rezervama,...

Supervizija je interakcijski proces u kojem jedan iskusan i edukovani stručnjak preuzima odgovornost da radi sa drugim stručnjakom kako bi se postigli odgovarajući lični, profesionalni i metodoorganizacioni standardi u radu sa klijentima.

Tržišna disciplina predstavlja poštovanje pravila svih učesnika na finansijskim, deviznim, robnim tržištima.

Investicija predstavlja ulaganje privremeno slobodnih sredstava, kako u osnovne fondove (zgrade, mašine i sl.), tako i ulaganja u neke druge poslove koji zahtevaju izrazito velika novčana sredstva i čiji je period korišćenja efekata tih investicija duži od godinu dana.

Kamata je cena kapitala da bi se unajmio određeni iznos novca za određeni vremenski period. Iznos novca koji se pozajmljuje zove se **glavnica**, a procenat kamate koji se obračunava na glavnicu naziva se **kamatna stopa**.

Finansijski sistem kao deo ukupnog privrednog sistema predstavlja skup institucija i instrumenata preko kojih se vrši prikupljanje, koncentaracija, transferi i alokacija finansijskih resursa.

Hartija od vrednosti predstavlja dokument kojim se obećava isplata novca, kamate, zarade ili dividende. U hartije od vrednosti spadaju akcije, obveznice, čekovi, menice, konosmani,... Njima se trguje na specijalizovanom finansijskom tržištu, tržištu kapitala.

Valuta, odnosno efektivan novac je zakonsko sredstvo plaćanja u nekoj zemlji

Menadžment predstavlja upravljanje bilo kojim oblikom organizacije (preduzeće, neprofitne organizacije,...) koji vodi ostvarenju postavljenih ciljeva.

Kreditni derivati su finansijski ugovori koji omogućavaju transfer kreditnog rizika između tržišnih učesnika.

Ugovor je dvostrani pravni posao u kome je potrebna izjava dveju ili više volja kao i njihova saglasnost da bi došlo do odligacionog odnosa. Izjava kojom se čini predlog za zaključenje ugovora je ponuda, a izjava kojom se daje saglasnost na predlig tj. ponudu naziva se prihvat.

Elektronski novac predstavlja "specifičnu monetarnu informaciju" koja se putem elektronskih impulsa prenosi između transaktora koji obavljaju plaćanja. Elektronski novac omogućava kupovinu roba i usluga pomoću računa u okviru komercijalne računarske mreže (na primer: Internet) ili preko poslovnih bankarskih mreža (na primer **SWIFT**)

Platni promet predstavljaju sva plaćanja koja se vrše u novcu (gotovinski ili bezgotovinski) između domaćih pravnih i fizičkih lica, kao i između domaćih i stranih pravnih i fizičkih lica.

Cena je novčani iznos vrednosti robe ili usluga.

ZAKLJUČAK

ZAKLJUČAK

Međunarodna organizacija za standardizaciju – ISO je svetska federacija nacionalnih institucija za standardizaciju. ISO je mreža nacionalnih standarda koja uključuje 157 zemalja, čija je i Republika Srbija članica. U ISO mreži svaka zemlja ima jednog člana.

Godine 1946. delegati iz 25 zemalja su se sastali u Londonu da bi stvorili novu internacionalnu organizaciju, čiji bi cilj bio olakšano međunarodno kordiniranje i unificiranost industrijskih standarda. Nova organizacija ISO je počela sa radom 23. februara 1947. godine sa sedištem Centralnog Sekretarijata ISO u Švajcarskoj, u Ženevi, odakle se vrši kordinacija sistema.

Za akronim ISO je odlučeno zato što bi različite zemlje imale različite akronime, na Engleskom bi bio IOS – International Organization for Standardization, u Francuskoj OIN – Organisation internationale de normalisation. Odlučeno je da akronim bude ISO od Grčkog isos, što znači jednako. Bez obzira na različite zemlje i različite jezike, skraćenica ove organizacije je uvek ISO.

Republika Srbija je članica Međunarodne organizacije za standardizaciju (ISO), a srpski standardi su usaglašeni sa međunarodnim standardima (ISO).

Cilj aktivnosti Instituta za standardizaciju Srbije je promocija standardizacija i kvaliteta u cilju poboljšanja i razvoja proizvoda i usluga u Srbiji. Odgovornosti Instituta za standardizaciju Srbije su regulisani Zakonom o standardizaciji koji je stupio na snagu 2006. godine.

Institut za standardizaciju Srbije (ISS) reprezentuje Srbiju u Međunarodnim i Evropskim organima za standardizaciju.

ISO standardi obuhvataju i standarde koji se odnose na bankarstvo, finansije, monetarni sistem i osiguranje. Srbija je članica Međunarodne organizacije za standardizaciju (ISO) i naši srpski standardi (SRPS) su usglašeni sa standardima Međunarodne organizacije za standardizaciju i u oblasti finansija i bankarstva.

ISO/TC 68 je tehnički komitet Međunarodne organizacije za standardizaciju – ISO i njegova uloga je donošenje i razvoj standarda novih tehnologija u bankarstvu, brokerskoj industriji i osiguranju.

Od 1948. Godine kada je formiran tehnički komitet ISO/TC 68, njegov značaj koji se ogleda u donošenju i revidiranju standarda finansijske industrije je u stalnom porastu, jer on podržava globalnu ekonomiju i nudi rešenja za unapređenje finansijskih usluga i boljeg funkcionisanja celog finansijskog sektora.

Uloga ISO/TC 68 je u stalnom porastu i tome doprinose nove tehnologije, razvoj novih finansijskih proizvoda i potreba da se održi sigurnost informacija u globalnoj ekonomiji.

Standardi tehničkog komitet ISO/TC 68 obuhvataju širok spektar finansijskih usluga i finansijskih transakcija sa posebnim fokusom na sigurnost finansijske industrije i srodnih finansijskuh instrumenata, bankarstvo, plaćanje, sigurnost informacija i poverenje u finansijsku infrastrukturu uopšte.

Mnogi standardi koje je razvio ovaj komitet su usvojile zemlje članice, kao njihove domaće standarde.

Važniji standardi ISO/TC68 su:

- ISO 9000 – standardi o upravljanju i obezbeđenju kvaliteta,
- ISO 9001, ISO 9002 – ovi standardi se odnose na bankarske procedure,
- ISO 13616:1997 – standard strukture računa u SWIFT međunarodnom platnom prometu – IBAN,
- ISO 6536:1981 – standard liste obveznica,
- ISO 9144:1991 – optičko prepoznavanje,
- ISO 10962:2001 – klasifikacija finansijskih instrumenata,
- ISO 15022 – poslovanje sa hartijama od vrednosti.

Da bi se naše srpsko bankarstvo što bolje uskladilo sa međunarodnim bankarstvom, neophodna je i usaglašenost sa standardima Međunarodne organizacije za standardizaciju – ISO/TC 68 i to one koje se odnose na bankarstvo i finansije.

Usaglašenost sa standardima tehničkog komiteta za finansijsku industriju, Međunarodne organizacije za standardizaciju – ISO/TC 68, povoljno utiče na funkcionisanje finansijskog sistema i bankarskog poslovanja.

Ipak treba reći da su ISO standardi dobri i neophodni, ali i nedovoljni za uvođenje kvaliteta u finansijsku industriju.

LITERATURA

AUTORIZOVANI IZVORI:

1. Bjelica dr Vojin, - Bankarstvo, teorija i praksa, Ekonomski fakultet, Novi Sad, 2001. godina.
2. Bjelica dr Vojin, dr Đorđe Đukić, dr Života Ristić, - "Bankarstvo", Ekonomski fakultet, Beograd, 2004. godina
3. Barać Slobodan, Miroljub Hadžić, Budimir Stakić – "Poslovno bankarstvo", Fakultet za finansijski menadžment i osiguranje, Univerzitet Singidunum, Beodrag, 2005. godina.
4. Barać Slobodan, Budimir Stakić, Marko Ivaniš - "Praktikum za bankarstvo i finansije", Fakultet za finansijski menadžment i osiguranje, Univerzitet Singidunum, Beograd, 2003. godina.
5. Barać Slobodan, Budimir Stakić, - "Međunarodne finansije", Univerzitet Singidunum, Fakultet za finansijski menadžment i osiguranje, Beograd
6. Claude Jambart - "Obezbeđenje kvaliteta – Standardi ISO 9000 u praksi", Poslovna politika, Beograd, 1996. godina.
7. Dušanić J. – "Poslovno bankarstvo", Consecco institut, Srpsko Sarajevo-Beograd, 2003. godina.
8. Kapor Predrag – "Bankarstvo sa osnovama bankarskog poslovanja i međunarodnim bankarstvom", Megatrend univerzitet primenjenih nauka, Beograd, 2005. god.
9. Kapor Predrag – "Međunarodne poslovne finansije", Megatrend univerzitet primenjenih nauka, Beograd, 2005. godina.
10. Mešić, dr Dušan, "Prudencijalna kontrola banaka i finansijskih konglomerata", Stylos, Novi Sad, 2004. godina.
11. Milisavljević Momčilo – Savremeni strategijski menadžment, Megatrend Univerzitet, Beograd, 2005. godina.
12. Rajković Slobodan – Jugoslovenski Bankarski standardi, BANKINFO, 1996. godina
13. Stakić Budimir, - Finansijski i devizni menadžment u turizmu – Fakultet za turistički i hotelijerski menadžment, Univerzitet Singidunum, Beograd 2008. godina.

NEAUTORIZOVANI IZVORI:

14. Osnovi obezbeđenja kvaliteta bankarskih usluga – Udruženje banaka Jugoslavije, Beograd, 1996. godina.
15. Standardi JUS ISO 9001/2/3, SZS, 1991. godina

e - IZVORI:

- http://www.banke.online.co.yu
- http://www.b92.net
- http://www.dis.org.yu
- http://www.ecdlcentar.com
- http://www.fren.org.yu
- http://www.iso.org
- http://www.jus.org.ju
- http://www.mfin.sr.gov.yu
- http://www.nbs.yu
- http://www.sau.ac.me
- http://www.sec.sr.gov.yu
- http://serbianfurniture.org
- http://www.trend.hr
- http://www.vts.su.as.yu
- http://www.wikipedia.org
- http://www.24x7.co.yu